

Modern çağın öldürücü hastalığı: Narsisizm

Lethal disease of the modern age: Narcissism

Şüheda Betül KARAKUŞ

Köprü Dergisi, "Nefisperestlik" konulu, gençler arası makale yarışması birincisi.

Köprü Review, Young People Article Competition First Degree Award On The Title "Sensuality"

Özet

Yunan mitolojisinin başlangıç noktası olduğu düşünülen ve kendine aşık olma halini ifade eden narsisizm, birçok filozofa, düşünüre, psikoloğa malzeme olmuş ve yıllardır tartışıl原因 bir konu olarak dikkat çekmiştir. Başlangıç itibariyle çok eskilere götürülebiliyor olsa da günümüz toplumları için narsisizm giderek yayılan bir hastalıktır. Kendini üstün görme hastalığı toplumsal bütünlüğü ve dayanışmayı yavaş yavaş yok etmekte, yalnızca kendini düşünen bencil insanların çoğalmasına sebep olmaktadır. Bu makale; geçmişten günümüze; Descartes, Nietzsche, Jeremy Bentham, Stoacılar (Epiktetus, Cicero, Seneca) gibi isimlerin benlik hakkındaki fikirlerinin yorumlanması ve tartışılması üzerine kurulmakta ve bir Kur'an alimi olan Bediüzzaman ve onun tefsiri olan Risale-i Nur ekseninde nefisperestlik olgusu sebep ve sonuçlarıyla birlikte ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Narsisizm, benlik, ene, nefisperestlik, hürriyet, kapitalizm, milliyetçilik.

Abstract

Narcissism, which is thought to be the starting point of Greek mythology and expresses being in love with one's self, has been the subject of many philosophers, thinkers and psychologists and has attracted attention as a subject that has been discussed for years. Narcissism is an increasingly widespread disease for present-day societies, although it can be taken from the very beginning. The disease of self-supremacy gradually destroys the social solidarity, leading to the proliferation of selfish people. In this article, from past to present, the interpretation and discussion of the ideas of Descartes, Nietzsche, Jeremy Bentham, Stoics (Epiktetus, Cicero, Seneca) and Bediuzzaman Said Nursi about the self are presented and the causes and consequences of the phenomenon "Sensuality" in the Risale-i Nur Collection is discussed.

Keywords: *Narcissism, Ego, Self, Sensuality, freedom, capitalism, nationalism.*

Giriş

Çağımızın kişilik yapılanması olarak bilinen “narsisizm” Yunan mitolojisinden sudaki yansımasını gören ve bu yansımasına yani kendisine aşık olan ve bir ömür boyu ulaşamayacağı bu aşkın peşinde aşkını (kendisini) izleyerek ömrünü tüketen Narkissos’dan gelmektedir. Narkissos bu imkansız aşkına ulaşma isteğiyle görüntüsüne sarılır ve suya düşüp boğularak hayatını kaybeder (İlkay, 2002). Narsisizm sözcüğü de bu hikayeden gelmektedir. (Dorland, 1986)^[1] Fakat bunu yalnızca insanın kendine bedensel açıdan aşık olması kadar dar bir ifadeyle ele almak kanaatimce yanlıştır. Günümüz insanı birçok açıdan narsist özellikler gösterebilmektedir.

Özellikle kapitalizmin, gittikçe artan küreselleşmenin ve sınırları olmayan bir tüketim furçasının artmış olmasıyla insanlar daha zengin olmak, güç sahibi olmak, başarılı olmak ve güzel olmak gibi birçok maddesel şeyleri yüceltmeye başlamışlardır. Bunun sonucunda yalnızca kendi menfaatine hizmet eden, bencil ve duygusal açıdan yoksun bireyler ortaya çıkmıştır. Arzuların sistemler vasıtasıyla ön plana çıkarılması ve metallerle ihtiyaçların karşılanmaya çalışılması narsisizm gibi bir problemi de beraberinde getirmiştir. Benliğiyle hareket eden ve diğer canlılardan farklı olarak akla ve düşünebilme yeteneğine sahip olan insan kendi içinde başka bir “ben” ile yaşamaktadır. Kendisi de bunun farkındadır. Mustafa Ulusoy makalesinde insanın “Beni huzursuz eden bir benle birlikteyim. Bu ben beni rahat bırak-sın” diyen bir felsefe ile karşı karşıya olduğunu dile getiriyor. İşte dünyadaki her insanın içinde başka bir ben daha bulunmaktadır. Bu makalede amacımız bu benliğin anlaşılmasını sağlamak, ikinci bir “ben” kimdir sorusunun cevabını bulmak olmuştur.

Metot ve Yöntem

Toplumsal araştırmanın amaçları, araştırmacının gerçekleştirmeye çalıştığı şeye dayalı olarak üç gruba ayrılabilir: Yeni bir başlığı inceleme, toplumsal bir fenomeni tanımlama ya da bir şeyin neden gerçekleştiğini açıklama.^[2] Bu araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan gözlem yöntemi ve incelemeci yaklaşım kullanılmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda başta Risale-i Nur olmak üzere, Köprü Dergisinin 87. sayısı, literatür, dergi ve diğer kaynak kitaplar incelenerek narsisizm, nefisperestlik ve benlik anlaşılmasına; Risale-i Nur bakış açısı ve diğer kaynakların benliği ele alışı karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Ben Kimim?

Araştırmamızın bu kısmında yıllardır süregelen, insanların kendini, benliğini anlama çabasına ve bunun sonucunda benlikle alakalı fikirlerini

Özellikle
kapitalizmin,
gittikçe artan
küreselleşmenin
ve sınırları
olmayan
bir tüketim
furasının
artmış olmasıyla
insanlar daha
zengin olmak,
güç sahibi olmak,
başarılı olmak ve
güzel olmak gibi
birçok maddesel
şeyleri yüceltmeye
başlamışlardır.

[1] Karaaziz, M. ve Erdem Atak, İ. (2013). Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. Nesne, 1 (2), s.44-59.

[2] Neuman L. (2016), Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 1-2. Cilt), ANKARA: Yayın Odası.

Batıda ortaya
çıkan aydınlanma
düşüncesi
insanları kalıp
yargılardan farklı
düşünmeye itmiş
ve yeni birçok
fikir meydana
gelmiştir.

kuramsallaştıran düşünürlerin “BEN KİMİM?” sorusuna verdikleri cevap-
lara değinerek asıl benliğin ne olduğunu anlamaya çalıştım. İnsanın oldu-
ğu her yerde yıllarca benliğin ne olduğu anlaşılmaya çalışılmış ve bir kimlik
arayışı ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu kimlik arayışının Batı ve İslam medeni-
yetlerinde farklılaştığını görmekteyiz. Söz konusu medeniyetler varlıklarını
ve kollarını günümüze kadar uzatabilmelerini bir “insan modeli” inşa et-
miş olmalarına borçludurlar.

Bir insan modelinin inşa edilmesinde gerekli en temel faktör ise, içinde
yaşanılan medeniyet havzasının, insanların kendilerini ve içinde barındık-
ları kainatı anlayıp açıklamalarını sağlayacak, hayatın temel sorularına ce-
vap bulmalarına yardımcı olacak, kültür ve teknik üretmelerine yol açacak,
kendi şahsi ve kurumsal gelişimini gerçekleştirmeye yarayacak bir alem ta-
savvuru (ya da dünya görüşü) sunmasına matuftur.^[3] Batıda ortaya çıkan
aydınlanma düşüncesi insanları kalıp yargılardan farklı düşünmeye itmiş ve
yeni birçok fikir meydana gelmiştir.

Bu fikirlerden;

Descartes'e göre ben: Düşünen Ben'im. Batıda düşünsel planda zihniyet
devrimi Descartes'le başladı. Kendisi oldukça dindar olan Descartes, “Co-
gito ergo sum (düşünüyorum o halde varım)” önermesiyle ifade ettiği fik-
rin batı düşüncesinde dinin kültürel alanda hakimiyetine son vereceğini el-
bette tahmin edemezdi.

Aslan bu tezi ferdi düşünceyi varlıkla ilişkinin merkezine koyduğu ve
varlığın yalnızca idrak edebilmekle olacağı yönünden eleştirmiştir. Kant ise
sonraları bu ‘Düşünen ben’i evrenselleştirmiş, Batı’nın dışına taşımıştır. He-
gel ise Kant’ın düşüncesinde ‘insanlık’ haline gelen Descartes’in düşünen
egosunu mutlaklaştırdı ve adeta tanrı haline getirdi.^[4] Aslan; Descartes’in
bu egoizminin giderek yayıldığını ve diğer düşünürler tarafından da geliştiri-
lerek yeni ideolojilere zemin hazırladığını dile getirmektedir. (kapitalizm,
komünizm, liberalizm, idealizm, pragmatizm vs.). Descartes’in bu kuramı-
na kendimce “Eksik düşünen ben” adını koyacağım. Çünkü bu görüş idra-
kimiz dışında olan şeylerin varlığını reddetmektedir.

Stoacılar'a göre ben: Hazcı Ben'im. Temel düşünceleri, sadece değiştire-
bileceğimiz şeyler üzerine endişelenmemiz gerektiği idi. Başımıza gelen şey
çoğu zaman kontrolümüz dışında olsa da, ona ilişkin tutumumuz kontrolü-
müz dahilindedir.^[5] Onlara göre “ben“ olaylar karşısında kişinin iradesiyle
kendisini üzecek şeylerden kaçınabilir, Örneğin birinin ölümünden dola-
yı üzülop üzülmemek kişinin kendi seçimleriyle kontrol edilebilir, kişi sev-
diği birinin ölümü konusunda üzülmemeyi seçer ve yalnızca hazzı yönelir.

[3] Özburun, Özkan. (2004). Medeniyetlerin Kırılma Noktasında “Üstün İnsan” “Ka-
mil İnsan”a Karşı. Köprü. Sayı 87. s.29-30

[4] Aslan, Adnan. (2004). Modernite'nin Ahlaki Serencamı. Köprü/ Sayı 87. s.70

[5] Warbunton, Nigel. (2017). Felsefenin Kısa Tarihi. Alfa Yayıncılık/ 27. Baskı , s.49

Hayatın asıl gayesi hazzı en yüksek seviyeye çıkarmak değildir. İnsanın amacı ve gayesi farklıdır.

Felsefenin kısa tarihi adlı kitapta buna yöneltilen eleştiri; Stoacıların savdukları kayıtsızlık durumunun kontrolümüz dışındaki olaylar açısından mutsuzluğumuzu azaltabileceği fakat bunun bedeli olarak da soğuk, kalpsiz bir insana dönüşebileceğimiz ve hatta bir parça insanlığımızı yitirebileceğimiz yönünde olmuştur. Bu noktada Stoacılar adına benliğe “Duygusuz Ben” adının verilmesinin daha uygun olduğunu düşünüyorum.

Nietzsche’ye göre ben: “Güçlü Ben” olarak ifade edilmektedir. Nietzsche’ye göre, “güçlü insan”, güçlü iradesi olan insandır. Ona göre, iyi insan, politik anlamda güçlü olan insan değil, metafizik ve ahlak (dindışı ahlak) anlamında güçlü olan insandır. Üstün insan, hiç bir zaman kendini küçük ve zayıf hissetmez.

Dikkat edecek olursak, burada, insanın en temel iki varoluşsal yarası/yasası olan acizyet ve fakriyetin de inkarı söz konusudur. Ahlaklı olmak, kendinin efendisi olmaktır. Kendinin efendisi olmaya giden yolun ilk adımı ise Tanrıyı öldürmekten geçmektedir.^[6] Nietzsche’nin bu üstün insanı yalnızca gücü arzular ve merhamet, yardımseverlik, şefkat gibi duygulardan yoksundur. İşte bu nedenle Nietzsche’nin güçlü ben’ine “yoksun ben” demek daha uygun olur. Birtakım duyguları kenara bırakıp yalnızca güç kullanmak isteyen bu insan modeli ve bu benlik inşası birçok insani duygudan yoksun bırakıldığı için “yoksun ben” kavramıyla özleştirdim.

Jeremy Bentham’a göre ben: Faydacı ben’im. Bentham’ın faydacılık veya en büyük mutluluk ilkesi olarak da bilinen bu düşünceye göre, yapılması doğru olan şey, en fazla mutluluğu sağlayacak olan şeydir. Peki mutluluk nedir? Bentham’ın bu soruya cevabı oldukça nettir. Mutluluk nasıl hissettiğimizle ilgilidir. Acının yoksunluğu ve hazdır.^[7]

Doğası gereği, yaptığı her şeyde ya acı veya lezzet alan insanın hayatındaki nihai amacı, acıları azaltmak ve lezzetleri artırmaktır. Bu anlamda, Bentham’ın fayda teorisi hedonistiktir.^[8] Bentham’ın Hazcı ben’i bu anlamda “açgözlü ben” olarak nitelendirilebilir.

Sadece kendi hazzını ve lezzetini düşünen bir ben için bu kavramı uygun görmekteyim. Hayatın asıl gayesi hazzı en yüksek seviyeye çıkarmak değildir. İnsanın amacı ve gayesi farklıdır. Bu konu Bediüzzaman’ın benlik yorumu kapsamında incelenecektir.

Bediüzzaman’a göre ben; Bir “Anahtar”ım. Ene, künuz-u mahfiye olan esma-i İlahiyenin anahtarı olduğu gibi, kâinatın tılsım-ı muğlakının dahi anahtarı olarak bir muamma-yı müşkilküşadır, bir tılsım-ı hayretfezadır.^[9] Risale-i Nur’da benlik “ene” olarak ifade edilmekte ve esma-i İlahiyenin anlaşılmasını sağlayan ve kâinatın anlaşılması zor tılsımını açan bir anahtar

[6] Özburun, Yusuf Özkan. (2004). Medeniyetlerin Kırılma Noktasında “Üstün İnsan” “Kamil İnsan”a Karşı. Köprü. Sayı 87. s.34

[7] Warbunton, Nigel. (2017) . Felsefenin Kısa Tarihi. Alfa Yayıncılık/ 27. Baskı , s. 188

[8] Aydın, Furkan. (2004) , Global Kapitalizmin (Mutluluk) Krizi. Köprü/sayı 87. s. 43

[9] Nursi, Said. (2006), Sözlük/ 30.söz, s.494, İstanbul/ Yeni Asya

*Benliğin
anlaşılmasının
iki yönüne
dikkat çeken
Bediüzzaman bu
konuyu eserinde
şöyle ifade eder:
Ene'nin bir
vechini nübüvvet
tutmuş gidiyor;
diğer vechini
felsefe tutmuş
geliyor.*

hükümünde olduğu anlatılmaktadır. Allah'ın sıfat ve esmasının anlaşılmasında farazi bir hattır.

İşte Cenab-ı Hakk'ın ilim ve kudret, Hakîm ve Rahîm gibi sıfat ve esması; muhit, hududsuz, şeriksiz olduğu için onlara hükmedilmez ve ne oldukları bilinmez ve hiss olunmaz. Öyle ise hakikî nihayet ve hadleri olmadığından, farazî ve vehmî bir haddi çizmek lâzım geliyor. Onu da enaniyet yapar. Kendinde bir rububiyet-i mevhum, bir mâlikiyet, bir kudret, bir ilim tasavvur eder; bir had çizer. Onun ile muhit sıfatlara bir hadd-i mevhum vaz'eder. "Buraya kadar benim, ondan sonra onundur" diye bir taksimat yapar. Kendindeki ölçücükler ile, onların mahiyetini yavaş yavaş anlar.^[10] Âlemin miftahı insanın elindedir ve nefesine takılmıştır. Kainat kapıları zahiren açık görünürken, hakikaten kapalıdır. Cenab-ı Hak, emanet cihetiyle insana "ene" namında öyle bir miftah vermiş ki; âlemin bütün kapılarını açar ve öyle tılsımlı bir enaniyet vermiş ki; Hallak-ı Kâinat'ın künuz-u mahfiyesini onun ile keşfeder. Fakat ene, kendisi de gayet muğlak bir muamma ve açılması müşkil bir tılsımdır. Eğer onun hakikî mahiyeti ve sırr-ı hilkatî bilirse; kendisi açıldığı gibi, kâinat dahi açılır.^[11] Enenin yeterince anlaşılması ve bilinmesi ile birlikte hem benliğin sırrı hem de kainatın sırrı çözülmüş olacaktır der Bediüzzaman. Yüzyıllarca kendisi hakkında konuşulan ve tartışılmalan, üzerinde birçok kuramsal tezler oluşturulan; filozoflara, psikologlara ve düşünörlere konu olan benliğin asıl mahiyetinin tam anlaşılmasınıyla benlik hakkında yapılan yanlış teşhisler insanlığı çeşitli manevi hastalıklara süröklemiştir. Bunlardan biri de narsisizmdir.

Benliğin anlaşılmasının iki yönüne dikkat çeken Bediüzzaman bu konuyu eserinde şöyle ifade eder:

Ene'nin bir vechini nübüvvet tutmuş gidiyor; diğer vechini felsefe tutmuş geliyor.

Nübüvvetin vechi olan birinci vecih: Ubudiyet-i mahzanın menşeidir. Yani ene, kendini abd bilir. Başkasına hizmet eder, anlar. Mahiyeti harfiyedir. Yani başkasının manasını taşıyor, fehmeder. Vücudu, tebaîdir. Yani başka birisinin vücudu ile kaim ve icadıyla sabittir, itikad eder. Mâlikiyeti, vehmiyedir. Yani kendi mâlikinin izni ile; surî, muvakkat bir mâlikiyeti vardır, bilir. Vazifesi ise, kendi Hâlıkının sıfat ve şununatına mikyas ve mizan olarak, şuurkârane bir hizmettir. İşte enbiya ve enbiya silsilesindeki asfiya ve evliya ene'ye şu vecihle bakmışlar, böyle görmüşler, hakikati anlamışlar.

İkinci vecih ise: Felsefe tutmuştur. Felsefe ise, ene'ye mana-yı ismiyle bakmış. Yani kendi kendine delalet eder, der. Manası kendindedir, kendi hesabına çalışır, hükmeder. Vücudu aslı, zâtî olduğunu telakki eder. Yani zâtında bizzât bir vücudu vardır, der.

Bir hakk-ı hayatı var, daire-i tasarrufunda hakikî mâliktir, zu'meder. Onu bir hakikat-ı sabite zanneder. Vazifesini, hubb-u zâtından neşet eden

[10] Nursi, Said. (2006), Sözlör/ 30. Söz, s.495, İstanbul/ Yeni Asya

[11] Nursi, Said. (2006), Sözlör/ 30. Söz, s.495, İstanbul/ Yeni Asya

bir tekemmül-ü zâtî olduğunu bilir ve hâkeza.. çok esasat-ı fasideye mesleklerini bina etmişler.

İşte diyanete itaat etmeyen felsefenin böyle yolu şaşırdığı içindir ki; ene kendi dizginini eline almış, dalaletin her bir nev'ine koşmuş. İşte şu vecih-teki ene'nin başı üstünde bir şecere-i zakkum neşvünema bulup, âlem-i insaniyetin yarısından fazlasını kaplamış.^[12]

Yukarıda değindiğimiz; Descartes, Nietzsche, Bentham, Hegel, Kant gibi isimler benliğe mana-i ismi ile bakarak onun mahiyetinin yanlış anlaşılmasına ve Bediüzzaman hazretlerinin de ifade ettiği gibi enenin kendi dizginini eline almasına ve hak yoldan sapmasına neden olmuştur. Descartes ve ardından gelen Hegel ve Kant algılanabilirliği ve varlığı yalnızca beş duyu organımıza indirgemiş olmalarına rağmen, Bediüzzaman duyguları zahiri ve batını şeklinde sınıflandırarak şu şekilde bahseder: “Malûmdur ki; her şeyin hüsnü, kendine göredir, hem binler tarzda bulunur ve nevilerin ihtilafı gibi güzellikleri de ayrı ayrıdır. Meselâ; göz ile hissedilen bir güzellik, kulak ile hissedilen bir hüsn bir olmaması ve akıl ile fehmedilen bir hüsn-ü akli, ağız ile zevkedilen bir hüsn-ü taam bir olmadığı gibi kalp, ruh, vesair zahirî ve bâtinî duyguların istihsan ettikleri ve güzel hissettikleri güzellikler, onların ihtilafı gibi muhtelifdir.”^[13]

Dolayısıyla insanın iç dünyasının doğru ve net bir şekilde tanımlanamaması onun doğru istikameti bulamamasını da doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla Bediüzzaman'ın yaklaşımı insanı en geniş şekliyle tanımlamakta, dünyevi ve uhrevi olarak saadete ermesine vesile olacaktır.

Nietzsche'nin üstün insan kavramı yalnızca güce atıf yapar ve insanın kendi kendine yetebileceğini ve kendisinin efendisi olması durumunu ifade eder. Bu ise kendine malik olduğunu zanneden insanı bir yaratıcının var olduğunu inkar etmeye kadar götürmektedir.

Bediüzzaman ise bu noktayı eserlerinde şu şekilde ifade eder:

“Cenab-ı Hak hadsiz kudret ve nihayetsiz rahmetini göstermek için insanda hadsiz bir acz, nihayetsiz bir fakr derc eylemiştir. Hem hadsiz nukuş-u esmasını göstermek için insanı öyle bir surette halk etmiş ki, hadsiz cihetlerle elemler aldığı gibi, hadsiz cihetlerle de lezzetler alabilir bir makine hükmünde yaratmış. Ve o makine-i insaniyede yüzer âlet var. Her birinin elemleri ayrı, lezzetleri ayrı, vazifesi ayrı, mükâfatı ayrıdır.”

Bu durumda, Nietzsche'nin “kendinin efendisi olan güçlü insan”ı, aslında ona emanet olarak verilen irade ve eneyi Allah'ın sonsuz kudretini ve nihayetsiz rahmetini anlamak ve acz ve fakriyle Cenab-ı Hakkın rızasını kazanmak yerine sanki bu dünyada sonsuz kalacakmış gibi hükmetmek ve güç sahibi olmak istemiştir. Oysaki bizlere takılan ene, güçten ziyade

*“Cenab-ı Hak
hadsiz kudret
ve nihayetsiz
rahmetini
göstermek için
insanda hadsiz
bir acz, nihayetsiz
bir fakr derc
eylemiştir.*

[12] Nursi, Said. (2006), Sözlür/ 30. Söz, s.497, 498. İstanbul/Yeni Asya

[13] Nursi, Said. (2007) Şualar/4. Şua, Altıncı Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye/İkinci Bürhan /Dördüncü Nokta

*Ene, künûz-u
mahfiye olan
esmâ-i İlâhiyenin
anahtarı
olduğu gibi,
kâinatın tılsım-ı
muğlâkının dahi
anahtarı olarak
bir muammâ-i
müşkülküşâdır,
bir tılsım-ı
hayretfezâdır.*

acizliğimizi anlamamızı sağlayan ve Cenab-ı Hakkın esmasını anlayabilmemize kapı açan bir anahtar hükmündedir.

Bentham'ın faydalacılığı ve yalnızca en yüksek mutluluğu elde etmek için gereken her şeyi yapabilmeyen mübah sayıldığı hedonistik görüşü acının varlığını yok etmek yahut en aza indirmek şeklindedir.

Bediüzzaman ise bu durumu eserinde her şeyin zıddı ile bilineceği şeklinde açıklar; “Herşey zıddıyla bilinir.» Meselâ, karanlık olmazsa ışık bilinmez, lezzetsiz kalır. Soğuk olmazsa hararet anlaşılmaz, zevksiz kalır. Açlık olmazsa, yemek lezzet vermez. Mide harareti olmazsa, su içmesi zevk vermez. İlet olmazsa, âfiyet zevksizdir. Maraz olmazsa, sıhhat lezzetsizdir. Madem Fâtır-ı Hakîm insana her çeşit ihsanını ihsas etmek ve her bir nevi nimetini tattırmak ve insanı daima şükre sevk etmek istediğini, şu kâinata çeşit çeşit hadsiz enva'-ı nimeti tadacak tanıyacak derecede gayet çok cihazat ile insanı techiz etmesi gösteriyor ki; elbette sıhhat ve âfiyeti verdiği gibi; hastalıkları, illetleri, dertleri de verecektir. İşte böyledir ki acı olmadan mutluluğun lezzeti anlaşılmaz.

Yalnızca en yüksek mutluluğu esas alan ve diğer duyguların vereceği lezzetleri göz ardı eden hedonizm insanın ruhani kısmını redderek yalnızca maddesel hayvani bir şekilde hazzı aramasına neden olmuş ve olmaktadır. İşte bu durum dünyayı bencil ve yalnızca kendi hazzı peşinde koşan ve maddeyle mutlu olmaya, eksiklerini madde ile kapatmaya çalışan insanlarla doldurmaya başlamıştır. Şu ana kadar her bir benlik fikri insanın maddi yönünü ele almış ve bu anlamdaki ihtiyaçlarını gidermeye yönelik kuramlar oluşturmuşlardır. Bu ise eksik bir benlik tanımı yapıldığını ve insanların duygu ve ihtiyaçlarının eksik değerlendirildiğini göstermiş ve daha büyük sorunlara neden olmuştur. Diğer başlıklarda bunlara değineceğiz.

Yanlış Teşhisten Çıkan Hastalık (Narsisizm)

Bir önceki bölümde “ben”in kim ve ne olduğunu dönemin düşünürleri etrafında inceledik. Bediüzzaman'ın ifadeleriyle benlik yani “gök, zemin, dağ, tahammülünden çekindiği ve korktuğu emânetin müteaddit vücûhundan bir ferdi, bir vechi, ene'dir. Evet, ene zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar âlem-i insanîyetin etrafına dal budak salan nurânî bir şecere-i Tübâ ile, müthiş bir şecere-i zakkumun çekirdeğidir.”

Ene, künûz-u mahfiye olan esmâ-i İlâhiyenin anahtarı olduğu gibi, kâinatın tılsım-ı muğlâkının dahi anahtarı olarak bir muammâ-i müşkülküşâdır, bir tılsım-ı hayretfezâdır.^[14]

Bediüzzaman'ın bu tanımından, daha önce yapılmış olan benlik tanımının eksik olduğu ve narsisizm hastalığının çözümüne katkı sağlamadığı hatta sebep olduğu söylenebilir. Ene'nin yani benliğin yanlış anlaşıldığı halde insanlar Narsisizm hastalığına yakalanıyorlar.

Oysa “mahiyetinin bilinmesiyle, o garip muammâ, o acib tılsım olan ene açılır ve kâinat tılsımını ve âlem-i vücubun künûzunu dahi açar”. Aslında enenin ve benliğin mahiyeti bilinse kainatın anlaşılması için bir anahtar hükmüne geçer. Bu nedendir ki önceki bölümde ele alınan Descartes, Kant, Stoacılar, Bentham ve Nietzsche gibi filozoflar “ben kimim?” sorusuna birtakım cevaplar vermişler ve aslında benliğin eksik anlaşılmasına sebep olmuşlar, bu da narsisizm hastalığının günümüz toplumlarında nüksmesine neden olmuştur.

Özetle benliğin ne olduğu teşhis edilmiş fakat sonucunda bir hastalık çıkmış ortaya. Bu noktada şunu sormak gerekmez mi? Hakim benlik görüşünün kendisi hasta değil midir aslında? Hem teşhiste hem teşbihte hata olmuş bu noktada. Benlik bir şeye benzetilmeye ve bir kalıba sokulmaya çalışılmış ama teşhis eksik olunca toplumları, milletleri etkisi altına alan bir hastalık çıkmış ortaya. Narsisizm...

Tarih içerisinde “Narsisizm” kelimesi ile ilgili pek çok kuramsal araştırmalar yapılmış ancak bu araştırmalar son otuz yılda artmıştır. Narsisizm kelimesi ilk psikoloji araştırmalarında insanın kişiliğini bulması için gerekli bir öge olarak görülmekteyken son araştırmalar bu kavramı bir kişilik bozukluğu olarak açıklamaktadır. Narsisizm hayatımızın içerisinde zayıf benliğimizi ortadan kaldıran bunun yerine mükemmeliyetçi kimliğimiz ortaya çıkararak her ortamda kendine hayran bırakılmasını isteyen bir kişilik bozukluğuna sebep olmaktadır. Bu kavramdan doğan narsistik kişilik bozukluğu; çok önemli, üstün ve eşi bulunmaz birisi olduğuna ilişkin yaygın bir duygu, beğenilme gereksinimi ve eş duyum yapamama ile belirlenen bir kişilik bozukluğudur. Bu kişilik bozukluğu tanısını koyabilmek için de pek çok objektif ve projektif test geliştirilmiştir.

Ayrıca bu kavram üzerine yapılan pek çok kuramsal araştırma göze çarpmaktadır.^[15] Literatürde narsisizmin tanımlanmasına yönelik birçok çalışma bulunmaktadır. Bu kısımda narsisizmin ve benliğin dolaylı olarak bir tanımına değinildikten sonra alt başlıklar halinde narsisizme (dönemimizde) sebep olan unsurlara narsisizmin toplumsal şekli olan milliyetçiliğe ve hürriyetin çeşitlerine değinilecektir.

Tüketimle Gelen Hastalık (Narsisizm ve Kapitalizm)

Bu başlık altında narsisizme sebep olan ideolojilerden birine yani kapitalizme değinilmiş ve narsisizmle ilişkisinden bahsedilmiştir.

Klasik sosyoloji düşünürleri arasından (Karl Marx, Emile Durkheim, Max Weber) özellikle Karl Marx; kapitalizm öncesi toplumdaki, modern-endüstriyel kapitalist topluma dönüşümü kavramsal ve yöntemsel açıdan özgün bir toplum teorisi çerçevesinde analiz etmeye çalışır.

Marx ünlü başyapıtı Kapital’de kapitalizmin analizini yapar. Kapitalizm diğer üretim biçimlerinden farklı olarak kendine özgü özel meta üretiminin

*Narsisizm
hayatımızın
içerisinde zayıf
benliğimizi
ortadan kaldıran
bunun yerine
mükemmeliyetçi
kimliğimiz
ortaya çıkararak
her ortamda
kendine hayran
bırakılmasını
isteyen bir kişilik
bozukluğuna
sebeptir.*

[15] Bolat, Yavuz. (2016) Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Sayı 46

*Bir insanın
hakiki vazifesi ve
saadeti; Bütün
cihazatı ve bütün
istidadatıyla o
baki-i sermedi'nin
daire-i
marziyatında
esmasına yapışıp,
ebed yolunda o
bakiye müteveccih
olup gitmektir.*

en yüksek olduğu bir sistemdir. Diğer bir deyişle her şeyin alınıp satıldığı ve her şeyin fiyatının olduğu bir sistemdir.^[16] Her şeye bir fiyat veren bu sistem insanın bile bir meta haline gelmesine ve onun kendi benliğini bir nevi pazarlamasına neden olmaktadır. Üretimin bu denli artmasının ve insanların ihtiyaçlarının karşılanamamasının en aza inmesiyle mutluluğun da kendiliğinden geleceğini savunan bu ideoloji, şimdilerde, birçok şeye sahip fakat manevi, içsel huzurdan yoksun, bencil, duyarsız ve narsist insanların oluşmasına neden olmuştur.

Narsisizm de özellikle kapitalizmle birlikte her şeye sahip olabileceğini ve sahip olduğu şeylerle mutlu olabileceğini zanneden ve hep daha fazlasını isteyen insanların yakalanmış olduğu bir hastalıktır denilebilir. Furkan Aydın Global Kapitalizmin (Mutluluk) Krizi adlı makalesinde Bentham'ın faydacılığının insanın asıl gayesinin nefsinin hoşuna giden şeyleri ve daha çok keyif alabileceği şeyleri yapmasını öğütlemesinden bahseder. Bentham gibi insanın en yüksek faydasını esas alan kuramcılar kişinin meşru-gayri-meşru, doğru-yanlış, gerekli-gereksiz ayrımı yapmadan istediği doğrultuda davranabileceğini savunurlar ve maddi lezzeti diğer lezzetlerin üstünde tutarlar.

Peki, insanın asıl gayesi lezzetleri en yüksek yapmak mıdır? Hatta en yüksek lezzet nedir? İnsanın bu dünyaya gönderilmesinin hikmeti ve gayesi Halık'ı kainat-ı tanımak ve ona iman edip ibadet etmektir^[17] der Bediüzzaman. Bu dünya menziline görünen lezzetli şeyler, lezzet ve zevk için değildir. Çünkü visallerin lezzeti, firakların elemine mukabil gelmez. Maahaza o lezzetlerden hiç kimse tam manasıyla muradına nail olamaz. Ya o lezzetlerin ömrü kısa olur veya insanın ömrü kısa olduğundan muradına yeti-şemez. Ancak, o lezzetler ve o nefis şeyler ibret ve şükre sevk içindir. Çünkü onlar Cenab-ı Hakkın ehl-i iman için cennette ihzar ettiği hakiki nimetlere numunelerdir.^[18]

Öyle ise böyle bir insanın hakiki vazifesi ve saadeti; Bütün cihazatı ve bütün istidadatıyla o baki-i sermedi'nin daire-i marziyatında esmasına yapışıp, ebed yolunda o bakiye müteveccih olup gitmektir.^[19] Bizim nefsimiz baki olanı istediği için dünyadaki (en yüksek) sanılan lezzet bile bize tam anlamıyla yeterli gelmemekte ve kapitalizmin tüketimle vermeye çalıştığı mutluluğu verememektedir. Bu da lezzeti maddede arayan insanları narsisizm hastalığına sürüklendiği kanaatini güçlendirmektedir.

“Ne kadar imana kuvvet verilse, hürriyet de o kadar kuvvet bulur.”

Bediüzzaman'ın bu ifadelerinden hareketle hürriyetin imana verilen kuvvetle elde edileceği anlaşılmaktadır.

[16] Güneş, Fatime. (2012) , Klasik Sosyoloji Tarihi. /TC Anadolu Üniversitesi yayınevi. s.71

[17] Nursi, Said. (2011) Şualar. 7. Şua, İstanbul/ Yeni Asya

[18] Nursi, Said. (2011) Mesnevi-i Nuriye, İstanbul/ Yeni Asya

[19] Nursi, Said. Lemalar, Üçüncü Lema / 3. Nükte İstanbul/ Yeni Asya

Yasemin Yaşar'ın Medeniyet ve Esaret (Köprü, 2004) makalesinde iki-ye ayrılan (dış hürriyet ve iç hürriyet) hürriyet, biri herkesçe gözlemlenebilen (Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu) ve diğeri yalnızca insanın kendi içinde fark edebileceği hatta bazen kendinin bile farkına varmadığı hürriyettir.

Dış hürriyet bize öğretilen bir ifadeyle; İnsanın karşısındakinin özgürlüğünü kısıtlamadan istediği gibi davranması, istediği şey yapabilmesi durumudur. Fakat burada insanın diğerlerinden bağımsız olarak kendi istediği her şeyi yapabilmesi durumu önemlidir. İnsan nasıl olur da istediği her şeyi yapabilir? Bu konuda Bediüzzaman'ın gelen bir suale verdiği karşılığı ele alacağız:

Sual: Hürriyeti bize çok fena tefsir etmişler. Hatta âdetâ hürriyette insan her ne sefahet ve rezalet işlerse, başkasına zarar vermemek şartıyla bir şey denilmez, diye bize anlatmışlar. Acaba böyle midir?

Cevap: Öyleleri hürriyeti değil, belki sefahet ve rezaletlerini ilân ediyorlar ve çocuk bahanesi gibi hezeyan ediyorlar. Zira, nâzenin hürriyet, âdâb-ı şeriatla müteeddibe ve mütezeyyine olmak lâzımdır. Yoksa, sefahet ve rezaletteki hürriyet, hürriyet değildir. Belki hayvanlıktır, şeytanın istibdadıdır. Nefs-i emmâreye esir olmaktır. Hürriyet-i umumî, efrâdın zerrât-ı hürriyâtının muhassalıdır. Hürriyetin şe'ni odur ki, ne nefesine, ne gayriya zararı dokunmasın.^[20]

İç hürriyet kısmı da bu noktada önemlidir. Bediüzzaman'ın ifadelerine göre hürriyet ne nefesine ne de bir başkasına zararı dokunmamaktır.

Oysa günümüzde, bırakalım başkasını, kendine zararı olan şeyleri hürriyet addeden bir toplum yapısı meydana gelmiştir. Sefihlerin hürriyet tanımını başkasına zarar vermeden istediği her şeyi yapabilmek olarak bilinirken kendi benliğine zarar verme durumunu atlamıştır denilebilir.

Yaşar, insanı esir eden bir metalaşma ve modernite çağı içerisinde insanı içinden tutsak eden nefis-i emmarenin önemine dikkat çeker. Sürekli olarak insanı zevke ve çağın isteklerine yönelten nefis eğer iman ile ışıktandırılmazsa karanlık bir esarete çağırır. Bu esaret de özellikle moderniteyle artan narsisizm hastalığına sebep olabilmektedir.

Zevk, eğlence ve haz alma adına uyuşturucu, eroin gibi maddeleri kullananların esir düştükleri telafisi zor bataklıktaki halleri, özellikle batı toplumlarında yediklerini kasıtlı olarak istifra eden ve yeniden yeme hazzını mükerreren tatmaya çalışan insanların hazza olan esareti bu anlamda düştürücüdür. Maddede saplanıp kalan narsisizm hastaları akıllarını çıkarıp atmadıkça, ki bu mümkün değildir, ondan da yeterince lezzet alamayacaklardır.

[20] Nursi, Said. Münazarat/ Eski Said'in Aşairin Suallerine Verdiği Cevaplar İstanbul/ Yeni Asya

*Nâzenin hürriyet,
âdâb-ı şeriatla
müteeddibe ve
mütezeyyine
olmak lâzımdır.
Yoksa, sefahet
ve rezaletteki
hürriyet, hürriyet
değildir. Belki
hayvanlıktır,
şeytanın
istibdadıdır.*

Hayat ise, eğer iman olmazsa veyahut isyan ile o iman tesir etmezse; hayat, zahirî ve kısacık bir zevk ve lezzetle beraber, binler derece o zevk ve lezzetten ziyade elemeler, hüznler, kederler verir.

Yine Bediüzzaman Gençlik Rehberi adlı eserinde konuyu şöyle izah etmektedir:

Hayat ise, eğer iman olmazsa veyahut isyan ile o iman tesir etmezse; hayat, zahirî ve kısacık bir zevk ve lezzetle beraber, binler derece o zevk ve lezzetten ziyade elemeler, hüznler, kederler verir. Çünkü insanda akıl ve fikir olduğu için, hayvanın aksine olarak hazır zamanla beraber geçmiş ve gelecek zamanlarla da fitraten alâkadardır. O zamanlardan dahi hem elem, hem lezzet alabilir. Hayvan ise, fikri olmadığı için, hazır lezzetini, geçmişten gelen hüznler ve gelecekte gelen korkular, endişeler bozmuyor. İnsan ise, eğer dalalet ve gafflete düşmüş ise, hazır lezzetine geçmişten gelen hüznler ve gelecekte gelen endişeler o cüz'î lezzeti cidden acılaştırıyor, bozuyor. Hususan gayr-ı meşru ise, bütün bütün zehirli bir bal hükmündedir. Demek hayvandan yüz derece, lezzet-i hayat noktasında aşağı düşer.^[21]

“Evet, şu perişan dünyada, âvâre nev-i beşer içinde, semeresiz bir hayatta, sahipsiz, hâmisiz bir surette, âciz, miskin bir insan, bütün dünyanın sultanı da olsa kaç para eder? İşte bu âvâre nev-i beşer içinde, bu perişan, fâni dünyada, insan sahibini tanımazsa, mâlikini bulmazsa, ne kadar biçare sergerdan olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, mâlikini tanırsa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinad eder. O vahşetgâh dünya, bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.”^[22]

Hürriyet tanımını da bu noktada esarete dönüşmektedir. Hür iradesiyle istediği şeyi yapan kişi bazı hazlara esir düşmekte ve bu da zamanla esir düştükleri şeyin lezzetini kaybetmesine neden olmaktadır. Din, ahlak ve bunun gibi değerler çağımızda arka plana itilmiş ve hürriyet maddi şeylere bağlı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu noktada insanın iç hürriyeti atlanılmış ve bunun maddeyle değil iman ile kazanılacağı göz ardı edilmiştir. Oysa iman yalnızca narsisizm gibi insanı esaret altına hastalıkların değil bütün manevi hastalıkların tedavisidir.

İşte hayat böyledir...

Hayatın lezzetini ve zevkini isterseniz, hayatınızı iman ile hayatlandırınız ve feraizle zînetlendiriniz ve günahlardan çekinmekle muhafaza ediniz.^[23]

Evet, dünyaya muhabbet ve alâka yüzünden, güya, adeta ehl-i gaffetin dünya gibi büyük, hasta, mânevî bir vücudu vardır.^[24]

İman ne kadar mükemmel olursa, o derece hürriyet parlar. İşte asr-ı saadet...^[25]

Yani öz bir ifadeyle, nefsin hürriyeti ve çağın maddi manevi hastalıklarının tedavisi ancak iman ile olur.

[21] Nursi, Said. (2007) Gençlik Rehberi, s.66

[22] Nursi, Said. (2010) Mektubat/20. Mektup, Mukaddime

[23] Nursi, Said. (2007) Gençlik Rehberi, s.68

[24] Nursi, Said. Lemalar/ 25. Lem'a

[25] Nursi, Said. Münazarat, s.59

Toplumsal Narsisizm (Milliyetçilik)

“Millet” terimi aslen Arapça olup, din veya mezhep; bir din veya mezhebe bağlı olan cemaat” anlamındadır. Osmanlı Türkçesinde 20. Yüzyıl başlarına kadar bu anlamda kullanılmıştır. 19. Yüzyıldan itibaren aynı terim Fransızca / İngilizce nation kavramına karşılık olarak kullanılmıştır.^[26] Bediüzzaman’a göre ise fikr-i milliyet iki kısımdır. Bir kısmı menfidir, şeametlidir, zararlıdır; başkasını yutmakla beslenir, diğerlerine adavetle devam eder, müteyakkız davranır.

Müspet milliyet ise hayat-ı içtimaiyenin ihtiyaç-ı dahilisinden ileri geliyor. Teavüne, tesanüte sebeptir; menfaatli bir kuvvet temin eder, uhuvvet-i İslamiyeyi daha ziyade teyit edecek bir vasıta olur. Milliyetçiliği olumlu ve olumsuz yönleriyle açıklayan Bediüzzaman’ın ifadelerine dayanarak menfi bir durum teşkil eden toplumsal narsisizmi değerlendireceğiz.

Narsisist insanlardan müteşekkil bir toplumda milli narsisizm ortaya çıkar.

“Ben kendime malikim” felsefesini benimsemiş “enaniyet”lerden meydana gelen bir toplum “milletim de kendine maliktir” diyecektir. Bireyleşen insan kendini ilahlaştırdığı gibi, menfi milliyetçilikle obezleşen bir toplum da milletini ilahlaştırır. Etnik ya da Irki Narsisizm olarak da vasıflanıran milliyetçilik, bir nevi milli enaniyettir. Narsist insanlardan müteşekkil bir toplumda manevi isyan büyür ve küllileşerek milli enaniyetlere dönüşür. Milliyetçilikte, milliyetin mabud kabul edilişi ve dinî duyguların yerine milli duyguların ikamesi bu sebeptendir.^[27]

Benzeri bir yaklaşımla kendi ırk ve milletinden olanları üstün, başka ırk ve milletten olanları aşağı görmek, şeytani bir bakış açısıdır. Bu bağlamda ilk ırkçı şeytandır.^[28] Kendini ilk kez başka bir varlıktan üstün gören varlık şeytan olmuştur. Yılmaz enaniyetin bu noktadan başladığından ve milletlere kadar yayılan bir olgu olduğundan bahseder. Bu enaniyet, Said Nursi’nin “asabiyet-i milliye” diye ifade ettiği menfi milliyetçilik şeklinde tezahür etmiştir. Asabiyet-i milliye olarak tabir edilen şey ırkçılık veya toplumsal enaniyettir.

Bu noktada toplumsal narsisizmi belki de en uç seviyeye taşıyan bazı isimleri ele almakta fayda vardır. Gülşah Yılmaz’ın “şeytanca” bulunduğu bu toplumsal enaniyet, Hitler, Stalin gibi kendi ırkını diğer ırklardan üstün tutan ve buna dayalı “ezici” politikalar uygulayan totaliter yönetimlerde kendini göstermiştir. İktidara geçen ve Alman ırkının üstünlüğünü savunan Adolf Hitler sendikaların kapatılması, işçilerin, çalışanların ve işverenlerin nazi kuruluşlarına girmeye zorlamak gibi diktatör bir yönetim sergiledi. Alman işgali altındaki Avrupa’da, Naziler kendi egemenliklerine karşı direnenleri ve irksal anlamda ikinci sınıf ya da siyasi açıdan kabul edilemez

*Müspet milliyet
ise hayat-ı
içtimaiyenin
ihtiyacı-ı
dahilisinden ileri
geliyor. Teavüne,
tesanüte sebeptir;
menfaatli bir
kuvvet temin
eder, uhuvvet-i
İslamiyeyi daha
ziyade teyit edecek
bir vasıta olur.*

[26] Özkul, Osman. Genç Yorum ,Nisan/ 2013, s.17

[27] İşeri, Mustafa Said. Genç Yorum, Nisan/2013, s.14

[28] Yılmaz, Gülşah. Genç Yorum. Nisan/2013. s.24

*Evet, bütün hakikî
saadet ve hâlis
sürur ve şirin ni-
met ve sâfi lezzet,
elbette marifetul-
lah ve muhabbe-
tullahtadır. Onlar,
onsuz olamaz.*

olarak değerlendirdikleri kişileri tutukladılar.^[29] Milyonları soykırıma sürükleyen bu durum toplumsal enaniyetin vücut bulmuş şekinden başka bir şey değildir.

Milletlerin zenginleşmesi ve refah seviyesinin artması toplumların eşit imkanlara sahip olmasıyla ırkçılığı azaltabilecekken “ben daha fazlasına sahip olayım, milletim daha fazlasına sahip olsun” anlayışı yine aynı düşünceyi tetikleyen bir fikir olmuştur. Oysa millet olgusu insanların birbirini tanımamasını ve belli bir amaca hizmet etmesini gerektirirken insanlar ayrılığa düşmüşlerdir.

Bediüzzaman bu noktayı Mektubat adlı eserinde, ayete dayanarak şu şekilde değerlendirmiştir. “Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık; sonra da, birbirinizi tanıyasınız diye milletlere ve kabilelere ayırdık.” (Hucurat,13)

“Sizi taife taife, millet millet, kabîle kabîle yaratmışım; tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimaiyeye ait münasebetlerinizi bilesiniz, birbirinize muavenet edesiniz. Yoksa sizi kabîle kabîle yaptım ki; yekdiğerinize karşı inkâr ile yabani bakasınız, husumet ve adavet edesiniz değildir!”

Bediüzzaman’ın Narsisizm Reçetesi: İman

“Kat’iyen bil ki, hilkatın en yüksek gayesi ve fitrâtın en yüce neticesi, iman-ı billâhtır. Ve insaniyetin en âli mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billâh içindeki marifetullahtır. Cin ve insan en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki muhabbetullahtır. Ve ruh-u beşer için en hâlis sürur ve kalb-i insan için en sâfi sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i ruhaniyedir.

Evet, bütün hakikî saadet ve hâlis sürur ve şirin nimet ve sâfi lezzet, elbette marifetullah ve muhabbetullahtadır. Onlar, onsuz olamaz.

Cenâb-ı Hakki tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envâra, esrara, ya bilkuve veya bilfiil mazhardır. Onu hakikî tanımayan, sevmeyen, nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama mânen ve maddeten müptelâ olur.”^[30]

Narsisizm hastalığına yakalanmış olanlara yardım edebilme noktasında Bediüzzaman hazretlerinin aşağıdaki tespitleri kuvvetli bir tiryak hükümündedir:

“Bu zamanda en büyük bir ihsan, bir vazife; imanını kurtarmaktır, başkalarının imanına kuvvet verecek surette çalışmaktır. Sakın, benlik ve gurura medar şeylerden çekin. Tevazu ve mahviyet ve terk-i enaniyet, bu zamanda ehl-i hakikate lazım ve elzemdir. Çünkü bu asırda en büyük tehlike, benlikten ve hodfüruşluktan ileri geldiğinden; ehl-i hak ve hakikat, mahviyet-karane daima kusurunu görmek nefsinin itham etmektedir.”^[31]

[29] <https://encyclopedia.ushmm.org>

[30] Nursi, Said. Mektubat/ Yirminci Mektup, Mukaddime

[31] Nursi, Said. Emirdağ Lahikası, s.57

“Ey zevk ve lezzete müptelâ insan! Ben yetmiş beş yaşında, binler tecrübelerle ve hüccetlerle ve hadiselerle aynelyakîn bildim ki, hakikî zevk ve elemsiz lezzet ve kedersiz sevinç ve hayattaki saadet yalnız imandadır ve iman hakikatleri dairesinde bulunur. Yoksa, dünyevî bir lezzette çok elemeler var. Bir üzüm tanesini yedirir, on tokat vurur gibi, hayatın lezzetini kaçıır.”^[32]

Sonuç

Narsisizm, kendi öz benliğini sevmek, kendisini başkalarından üstün görme ve bir bakıma doyumsuzluk halidir. Belki de başlangıcı Hz. Adem’in yaratılışına kadar götürülebilecek olan narsisizm şeytanın kendini başka bir canlıdan üstün görmesiyle başlayan ve şimdilerde tüm insanlığı saran bulaşıcı bir hastalıktır denilebilir. Büyük oranda metalaşma, kapitalizm ve artan tüketim insanları daha fazla “şeylere” sahip olma isteğine ve arzusuna itmiş, sanki hayat maddelerden ibaretmiş gibi bir algı meydana getirmiştir. Bunda da dönemin düşünürlerinin fikirleri büyük rol oynamış ve bu süreci tetiklemiştir. Ben kimim? Bu dünyaya gönderilme amacım nedir? Bu dünyada neler yapmalıyım? gibi bir takım sorulara cevap arayan ve bu sorulara ilahi mesajları görmezden gelerek kendilerince cevap veren düşünürlerin tespitleri döneme damgasını vuran narsisizm hastalığında rol oynamıştır.

Bediüzzaman ise bu sorulara eserlerinde vahiy ışığında akla ve mantığa dayanan cevaplar vererek benliğin tanımına başta 30. Söz olmak üzere diğer birçok eserinde açıklamalar getirmiştir. Risale-i Nur’da benlik “ene” olarak ifade edilmektedir ve esma-i ilahiyenin anlaşılmasını sağlayan ve kainatın anlaşılması zor tilsimini açan bir anahtar hükmünde tarif edilmiştir. Allah’ın sıfat ve esmasının anlaşılmasında farazi bir hattır.

Araştırmamız, bütün izmlerin kaynağı olarak görülen Narsisizmin sebep ve sonuçlarına değinmiştir. Bunlardan biri de kapitalizmdir. Günümüz insanların narsisizm gibi bir hastalıkla karşı karşıya kalmış olması durumunun başlıca sebeplerinden biri olan kapitalizm açıklanmış ve kapitalizmle birlikte vaad edilen özgürlük durumunun nasıl esarete sebep olabileceği Bediüzzaman Said Nursi’nin eserlerine dayanarak değerlendirilmiştir. Esir bir benlik inşa eden kapitalizmle, insan, maddelerin, metallerin esiri olmuş ve “benim olmalı, daha çok olmalı” arzusuyla manevi değerleri göz ardı etmiş, dünyadaki asıl vazifesi olan Allah’ı esmasıyla tanımak ve tanıtmak ve imanı kazanmak noktasında büyük bir boşlukla karşı karşıya kalmış ve narsisizm gibi bir hastalıkla yüzleşmek durumunda kalmıştır.

Yine değerlendirmelerimizde bireysel narsisizmin kolektif hali olan toplumsal narsisizmin milliyetçilikle eşdeğer olduğu, bireyin kendini, ailesini, içinde yaşadığı toplumu ve milletini de diğerlerinden üstün tutmasıyla ortaya çıktığı bulgusuna ulaştık. Bu bulgu toplumsal narsisizmi gözler önüne seren bir takım olguların da incelenmesine sebep olmuştur. Bunlar aşırıya kaçan milliyetçilik ve ırkçılık bazında kendini gösteren Hitler ve Stalin gibi

*Narsisizm,
kendi öz benliğini
sevmek, kendisini
başkalarından üstün
görme ve bir
bakıma doyumsuzluk
halidir.*

[32] Nursi, Said. Sözler/13. Söz, İkinci Makam

isimlerin eylemleriyle açıklanmıştır. Temeli narsisizme dayanan aşırı milliyetçiliğin totaliter rejimlere ve diktatör yöneticilere sebep olabileceği açıktır. Hesap verme duygusu taşımayan narsistlerin sınırsız haz almayı düşünmeleri araştırmanın önemli bulgularındandır. Son olarak bu hastalığın ve diğer birçok sosyal, psikolojik hastalıkların çözümünün Allah'a iman, ahirete iman ve hesap gününün geleceğinin bilinmesi ve ibadet ile olabileceğini, hakiki saadetin ve lezzetin ancak marifetullah ve muhabbetullah ile olacağını anlamamız gerektiği ulaştığımız sonuçlar arasındadır. İnsanın kendine ve nefesine olan bu büyük sevgisinin sebep olduğu narsisizm hastalığının ancak iman ile tedavi edilebileceği araştırmamızın yegane sonucudur. Yapılan bütün çalışmalar göstermektedir ki narsisizm fert, aile, toplumve ülke çapında ve ülkeler arası ilişkiler bazında telafi edilemez sonuçlar doğurmaktadır. Çağın doktorunun vermiş olduğu Kur'anî reçete ile tedavi edilmelidir.

Kaynakça

- Aslan, Adnan. (2004). Modernite'nin Ahlaki Serencamı. Köprü/ Sayı.87
- Aydiner, Furkan. (2004) , Global Kapitalizmin (Mutluluk) Krizi. Köprü/ Sayı 87.
- Bolat, Yavuz. (2016) Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Sayı 46
- Güneş, Fatime. (2012) , Klasik Sosyoloji Tarihi. /TC Anadolu Üniversitesi yayınevi. S.71
- İşeri, Mustafa Said. Genç Yorum, Nisan/ 2013 s.14
- Karaaziz, M. ve Erdem Atak, İ. (2013). Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. Nesne, 1 (2)
- Neuman L. (2016), Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 1-2. Cilt), ANKARA: Yayın Odası.
- Nursi, Said. (2011) Mesnevi-i Nuriye, İstanbul/ Yeni Asya
- Nursi, Said. (2011) Lemalar, İstanbul/ Yeni Asya
- Nursi, Said. (2011) Şualar, İstanbul/ Yeni Asya
- Nursi, Said. (2000) Bediüzzaman Cevap Veriyor, İstanbul/ Yeni Asya
- Nursi, Said. (2013) Münazarat, İstanbul/ Yeni Asya
- Nursi, Said. (2011) Mektubat, İstanbul/ Yeni Asya
- Nursi, Said. (2007) Gençlik Rehberi, İstanbul/ Yeni Asya
- Nursi, Said. (2006) Sözler, İstanbul/ Yeni Asya
- Nursi, Said. (2011) Emirdağ Lahikası, İstanbul/ Yeni Asya
- Özburun, Yusuf Özkan. (2004). Medeniyetlerin Kırılma Noktasında "Üstün İnsan" "Kamil İnsan" a Karşı. Köprü/ Sayı 87.
- Özkul, Osman. Genç Yorum, Nisan/ 2013, S.17
- Yaşar, Yasemin. (2004). Medeniyet ve Esaret. Köprü/ Sayı 87
- Yılmaz, Gülşah. Genç Yorum. Nisan/2013. S.24
- Warbunton, Nigel. (2017) . Felsefenin Kısa Tarihi. Alfa Yayıncılık/ 27. Baskı